

JOAN SOLER AMIGÓ, UN HOME SAVI, COMPROMÈS AMB LA CULTURA¹

Roser Pubill i Porta
Editora d'Enciclopèdia Catalana

Roser Ros i Vilanova
Assessora Literària de Tantàgora

El dia 1 de gener del 2022, quan el nou any començava a ensenyar la poteta, en Joan va exhalar l'últim sospir.

Diu que el temps tot ho apaivaga,
si no és avui és demà,
però ja fa temps que marxaves
i encara et trobo a faltar.

(Jaume Arnella)

En Soler Amigó, com l'anomenaven molts, ha estat un home savi, un home bo, un home compromès amb la cultura, una dèria que va saber i voler investigar a fons, practicar amb passió i introduir en gairebé totes les seves facetes professionals, que no són poques! Com a polític, en el primer ajuntament democràtic de Badalona; com a tècnic municipal, a l'Hospitalet de Llobregat; com a pedagog, a l'escola Thau, a Rosa Sensat, a la Fundació Bofill, entre d'altres intervencions i projectes. Un dels quals va ser «Contes de tots colors». Corria l'any 1992 i, sota els auspicis de la Fundació Bofill, en Joan, que treballava a l'Institut Municipal d'Educació (IME) de Badalona, va fer néixer aquest projecte que tenia per objectiu posar de costat un grup de narradors, tres o quatre, de diversa procedència per fer arribar a orelles de nois i noies de les escoles la diversitat i, alhora, la semblança dels contes procedents de la tradició oral de cada cultura, explicats de viva veu per narradors de tots colors. Tenia molt clar que entre ells sempre hi havia d'haver algú procedent de la cultura catalana perquè, segons on, el català és tant o més exòtic que el marroquí o el caló gitano. Aquest projecte va créixer i durant anys en va fer la coordinació Rosa Sensat, que també va fer possible la col·lecció «Contes de tots colors», editada per Espasa Calpe/Rosa Sensat i codirigida per Inongo-vi-Makomé i Roser Ros. Temps després, Tantàgora va editar un CD amb el mateix títol amb les veus de diferents narradors i la música de Cabo San Roque. Alguns d'aquells contes podeu escoltar-los aquí: <<https://tantagora.net/contes-de-tots-colors/>>.

En Joan va escriure llibres destinats al públic infantil i va fer guions per a la sèrie de dibuixos animats *Història de Catalunya* de TV3 (1988 i 1989). Va es-

¹ Aquest article segueix en part un escrit anterior publicat a *Sonograma Magazine*, núm. 54 (juny de 2022). En línia: <<https://sonograma.org/2022/04/una-vegada-un-home-en-joan-soler-amigo-va-morir/>>.

criure lletres de cançó folk, espirituals negres, de protesta, de muntanya, esplai i foc de camp i cançó religiosa. Destaca la llarga col·laboració amb en Jaume Arnella i en Xesco Boix i l'adaptació al català de la cançó *Red River Valley* (*La vall del Riu Vermell*), entre d'altres. El 2011 va publicar a Badalona el recull *50 anys, 100 cançons. De la Vella Xiruca a Mar Mur passant per les Rondes de Vi*.

És compartint com creixiem,
bo i contemplant tot jugant
el gran tou de meravelles
que ens passaven pel voltant.
(Jaume Arnella)

Com a escriptor i investigador, sobretot en l'àmbit de la cultura popular, ens ha deixat un munt de llibres! *Festes tradicionals de Catalunya* (1978, premi Crítica Serra d'Or de l'any 1979), *Maig major. Història de les Festes de Maig a Badalona* (premi Josep Ametller de la Revista Recull de Blanes, 1985), *Mitologia catalana* (1990), *Nadal català* (1995), *Enciclopèdia de la fantasia popular catalana* (1998), *Sant Jordi: la diada, la tradició, l'actualitat* (2000), *Cultura popular tradicional* (2001), *D'on vénen els nens i com es fan segons la cultura popular tradicional* (2004, premi Joan Amades 2002), *Llegendes de la història de Catalunya* (2004), *Dones catalanes llegendàries* (2010), *La muntanya de les relíquies* (2013), *Tresors de Catalunya. La cultura tradicional* (2014) i *Les bruixes es pentinen*, escrit amb Roser Pubill (2014).

I sobretot, cal destacar la tasca de direcció del *Tradicionari*, enciclopèdia de cultura popular en 10 volums (Barcelona, Enciclopèdia Catalana, 2004- 2008). El *Tradicionari* va partir de la tradició des del punt en què ens la va transmetre Joan Amades i altres folkloristes i etnòlegs fins a l'actualitat, una actualitat que interroga el futur. El referent primer va ser el *Costumari* de Joan Amades, i d'aquí el títol *Tradicionari*, en honor de l'obra esmentada. *Tradicionari* mostra les transformacions que han comportat el pas cap a una societat de masses, post industrial, dominada pels mass-media i les noves tecnologies de la informació, afectada per un procés indeturable de globalització i per una immigració igualment indeturable. És a dir, descriu la cultura popular catalana com un procés dinàmic, a vegades conflictiu, d'altres connatural, amb la seva fidelitat als orígens i les seves ruptures, amb les seves pèrdues i els seus guanys. La coordinació de cada volum va anar a càrrec d'una persona diferent: Dolors Llopart (la vida de la gent i el treball); Josefina Roma i Salvador Palomar (la festa i el calendari festiu); Pere Lavega (el joc i els esports tradicionals); Salvador Palomar (la música, la cançó i el teatre popular); Roser Ros (la narrativa popular); Joan Prats (l'univers màgic); Josep Maria Camarasa (les ciències populars) i Jaume Mascaró (la cultura popular a l'inici del segle XXI). Per tota aquesta tasca i més, l'any 2006 va rebre el Premi Nacional de Cultura Popular, i el 2018, el Premi Joan Coromines i la Creu de Sant Jordi.

I tanmateix... Tanmateix, la tasca d'existir porta implícit que tots, un dia o altre, deixarem de fer-ho. Unes vegades sense ni com va ni com costa. D'altres, amb avisos que truquen a la porta a poc a poquet, com si tinguessin por de fer nosa. I aquest és el cas d'en Joan. Tots nosaltres n'anàvem tenint mostres, a cops tímidament, a cops ens n'adonàvem de manera flagrant; però ell no hi parava (gaire) esment, que tenia encara molta feina per fer i molt mestratge per regalar. Que ja ho diu en Jaume Arnella: «però ja fa temps que marxaves / i encara et trobo a faltar»!

La seva darrera obra publicada en vida, el 2020, versa sobre la mort, *Una vegada un home i una dona van morir. (Un dia no hi serem)*, un llibre que el saber d'en Soler Amigó va saber teixir en companyia de dues filadores, la Roser Pubill i la Núria G. Caldés. I ara és ell, qui ja no hi és. L'objectiu d'aquest *últim* llibre consisteix a plantejar una reflexió sobre el tema de la mort des de diversos punts de vista, no centrat només en un punt de vista únic, sinó incloent un trànsit entre la mitologia, la filosofia, el text de creació, les confidències de persones anònimes, la ciència, la vida quotidiana... De manera que ofereix al lector un recorregut de la mitologia clàssica a la cultura popular, de l'evidència científica a les creences irracionals, i de la literatura contemporània als rituals tradicionals. També hi van incloure poemes, narracions, frases fetes i refranys, cites literàries, etc. Tot allò que forma part del nostre bagatge cultural i que gairebé mai es presenta de costat.

Davant la mort d'en Joan, la Roser Pubill i la Roser Ros, dues dones que vam tenir la sort de col·laborar i treballar amb ell, hem volgut posar per escrit una petita part de les vivències a la seva vora. I ens hi han ajudat algunes estrofes del romanço que en Jaume Arnella va compondre recordant el seu amic de l'ànima. I si ell li diu adeu amb un

I, Joan, m'acomio,
m'he emocionat escrivint.
Fes-me un lloc allà on estiguis,
fes-me un lloc que vaig venint,

nosaltres ho fem amb un poema d'Emily Dickinson,² una poeta que ell citava sovint. I que ens sembla que reflecteix amb precisió (poètica) l'actitud d'en Joan davant les múltiples i sàvies tasques que va emprendre amb compromís i bonhomia. La traducció és d'Anna Crowe:

Potser no em necessiten –o potser que sí–
Deixaré que amb prou feines es vegi el meu cor–
Un somriure tan petit com el meu podria ser
precisament allò que els cal.

2 Emily Dickinson. *Quaderns de Versàlia*, II, Sabadell, Papers de Versàlia, p. 145. En línia: <https://www.papersdeversalia.com/publicacions/quaderns/quaderns_pdf/02-quadern-versalia-Dickinson.pdf> [Consulta: març de 2023].